Csiga

Hullám

Hegyek

Tandi Lajos

SZŰCS ÁRPÁD MŰHELYÉBEN

Festményeinek jelentős részén két szín dominál: a kék és a barna. A fölöttünk feszülő, madarakat vedlő ég kékje, a vizek kékezüst csillogása, a levegő kékes remegése. A termékeny föld barnája, a vízmosások barnája, az esti egek barna búcsúi. S mert képein épp e két — sok tekintetben ellentétes — színre épít, ezeket „békíti", a kettő szintézisét kutatja — felruházza őket emberi jelentésekkel, szimbólumokká gazdagítja, továbbgondolható asszociációs utakat nyit. Így értjük meg a fölsejlő kékekből a tisztaság utáni nosztalgiát, így emelkedik a kék szín a szellemiség látható megjelenítőjévé, így lesz a kék a szent. És vele szemben, de elválaszthatatlanul a barna a földhözragadtság, az anyagiság, a testiség, a profán. S mert életünk során mindenkinek kijut mindkettőből — ezért kell keresni együttlétezésük titkait, varázsait, a két szín szintézisében rejlő festői mondandót.

●

— Nincs egyetlen kedvenc festőm, nincs példaképem. Sok-sok képet szeretek, sok áll közel hozzám. Talán mégis Botticellit említeném. Az ő minden sallangtól, feleslegtől, zavaró momentumtól mentes képeit szeretem, az ő vásznain találom meg a legtisztább harmóniát. Nála minden a maga természetes valóságában hirdeti önnön szépségét. Már-már puritán, de mégsem száraz, mégis élettel teli.

●

Szűcs Árpád mai festészetében valahol ott bujkál ötszáz év távolából is Botticelli szelleme. Ez a kapcsolat nem felszínes, nem téma, modor vagy festői stílus kérdése, de a művészi alapállás, a valóság megközelítésének módja, az alkotói szellem az, amiben a kapcsolat kimutatható. S ez mit jelent ma Szűcs Árpád festészetében? Ragaszkodást a tiszta formákhoz, kristályos szerkezetekhez, a lényeget fölmutató egyszerűsítéshez, a geometrizáló tendenciákhoz, a kontúrok tiszta vonalaihoz, a szigorúan szerkesztett architektúrához, vonalak-foltok ritmikájához, vonalkapcsolatok, festői tételek szinte zenei játékához, az összhanghoz, visszafogott kékek-barnák tartózkodó harmóniájához, ezen festői eszközök finom lírájához. És Botticelli allegorikus fogalmazásmódja e századra, Szűcs festői világában szimbólumokká érett.

„Architektorikus formái orgonafutamokra emlékeztetnek" — írta művészetéről Vinkler László. Ebben a mondatában nagyszerűen ragadta meg Szűcs Árpád festészetének egyik érdekes pontját, a zeneiséget. Ez a kérdés két oldalról is megközelíthető. Vannak a zenével, a zenéléssel közvetlen kapcsolatot tartó képei, amikor témául választja a muzsikáló embert. A Csellós sok változatában a komolyzene által megszépített, átitatott embert festi meg, azt a pillanatot örökíti, amikor a zene hatalma alatt a hangszer és

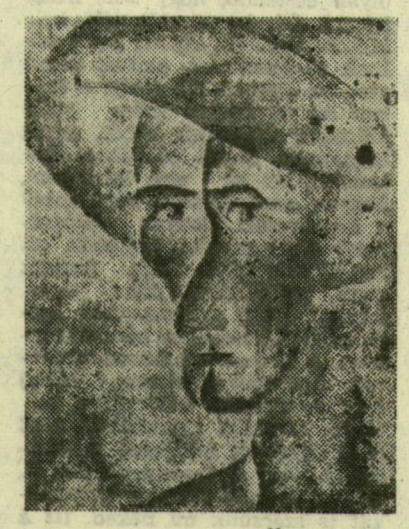

Önarckép

a muzsikáló ember formában is egymáshoz idomul. A Gitárosok című, erőteljesebb, nyersebb foltokkal, törtebb kontúrokkal megfestett képe a beatzene, a gitármuzsika más minőségű erejét ragadta meg. De vannak ennek a zenei kötődésnek mélyebben húzódó vonulatai is. Ott, ahol a zene mint képi ritmus, mint dallam, mint egymásnak feleselő festői tételek, mint összhang jelenik meg. Ez az absztraktabb, a jelzésszerűbb, a nehezebben föltárulkozó kapcsolat. De ez a mélyebb és az igazabb. A Hullám és a Csiga című képe a legjellemzőbbek ennek igazolására. Mintha a muzsikahangok válnának ecsetvonásokká, dallamok vonalakká, zenei tételek a kép szerkezetének építőköveivé. Elhalkulások és fölerősödések, magányos hegedűhang, remény, és egész zenekar fortissimója, fuvolaszó és dobütés — megfestve.

●

— Egyetértek Pátzay Pállal abban, hogy a művészetet nem kitalálni kell, de folytatni. Én folytatni próbálom. Nem poentilista, vagy kubista, vagy szimbolista stílusban, hanem a már meglevő eszközök új szintézisével próbálom megalkotni festői világom egyéni vonásait.

●

Micsoda utat, micsoda ismeretlent kell bejárnia az e földre születetteknek. Mindenkinek magának a maga birodalmát, életét kell meghódítania, naponta újra kezdődő harcokban. Ez teszi igazán próbára mindannyiunk emberségét, bátorságát, igazát. Szűcs Árpád Hegyek című képén ezek a gondolatok sűrűsödnek. Meg mások is. Az az egyszál figura úgy áll kiszolgáltatottságában is győzelmesen a messzeségbe vesző hegyvonulatok előtt, ahogy Kőrösi Csoma Sándor állhatott a Himalája gyűrt rengetegének lábainál, ahogy egy gondolat pattan ki az agy lávatengeréből, ahogy egy bújdosó pillantja meg a menekülést jelentő, még ismeretlen hegyeket. Sok nyelven szól ez a kép, sok mindent elmond. Annyi nyelven, annyi mindent, ahányan megnézik. De mindenkit figyelmeztet életének még megharcolásra váró napjaira, a hódítás e nemes gyönyörűségére, az önmegvalósítás teljességigényére.

A BIBLIOGRÁFIA TÖRTÉNETÉBŐL

A bibliográfia, ha nem is omegája, de alfája minden tudománynak, amely nélkül a legnagyobb tudós is csak vaktában tapogatózik. De amilyen túlzás a bibliográfiát a „tudományok koronájának" tekinteni, ugyanolyan túlzás a lebecsülése is. Fajtájától függetlenül, módszere szempontjából kétféle bibliográfiát ismerünk: A leíró bibliográfiát, amely megelégszik a publikáló szerzőjének, címének, megjelenési adatainak a feltüntetésével, s az értékelő bibliográfiát, amely a fentieken túlmenően tartalmi ismertetést és értékelést is ad. Bár az előbbi is nélkülözhetetlen minden kutatáshoz, feladatát maradéktalanul csak az utóbbi tölti be.

Már a XVI. század könyvtermése olyan mennyiséget ért el, hogy a bibliográfiának szükségképpen meg kellett születnie. Az első bibliográfia 1545-ben látott napvilágot „Biblioteca Universalis" címmel, és Conrad Gesner, a sokoldalú humanista tudós volt a szerzője. Ezerháromszáz oldalon ezerkettőszáz munkát írt le, és tartalmi ismertetést is adott. Ez az első egyetemes és egyúttal válogató bibliográfia. Az 1555-ben kiadott második kötet már 3 ezer címet tartalmazott, a harmadik rész azonban nyomtatásban már nem látott napvilágot. Gesner a feldolgozható 40 ezer kötetből 15 ezret dolgozott fel, s már ez az első kísérlet is azt mutatja, hogy a bibliográfiának teljességre kell törekednie ugyan, de ez csak ritka esetben érhető el. A humanizmus nyomdászai, akik legtöbbször kiváló tudósok is voltak, sokáig nyomdai katalógusokkal pótolták a bibliográfiákat, amelyek a nagy könyvkereskedelmi központok közül Frankfurtban 1595 és 1749., Lipcsében pedig 1594 és 1860 között rendszeresen megjelentek. A XVI. században megjelent a tiltott könyvek első bibliográfiája (Index Tridentinus), és az első szakbibliográfia (Champier orvosi bibliográfiája) is. Ekkor látott napvilágot az első autóbibliográfia is (1523), Rotterdami Erasmus munkáiról.

A magyar bibliográfia bölcsője a XVIII. századból való. Az első magyar bibliográfia Czwittinger Dávid (1676—1743) nevéhez fűződik: „Specimen Hungariae Litteratae" c. munkája (1711), 350 magyar író életét és munkásságát ismerteti. Bod Péter „Magyar Athénás"-ában (Bécs, 1775—1777) már közel ezer írót dolgoz fel; kiegészítése csak az első kötetig jutott el. Mellettük meg kell még említenünk Weszprémi István orvosi bibliográfiáját (1777—1787), Molnár János „Magyar Könyvesház"-át (1783), Wallaszky Pál könyvészeti adattárát (1785), valamint Cornides Dániel és Benkő József bibliográfiáit.

A magyar bibliográfia tulajdonképpeni megalapozása a XIX. század második feléhez fűződik. Ekkor rakták le a nemzeti bibliográfia alapjait is. Szabó Károly: Régi magyar könyvtára az 1711-ig megjelent hazai és magyar szerzők külföldön megjelent munkáit dolgozta fel; pótlása és kiegészítése most folyik. A későbbi korszakok nemzeti bibliográfiájának elkészítése Petrik Géza (1712—1860, 1860—1875, 1886—1900 közötti évek). Kiszlingstein Sándor (1876—1885 közötti évek), Barcza és Petrik (1901—1910 közötti évek), valamint Kozocsa Sándor (1911—1920 közötti évek) nevéhez fűződik. Az 1921—1944 közötti évek könyvtermésének bibliográfiája meglehetősen hiányos; az Országos Széchenyi Könyvtár most dolgozik a pótlásán és kiegészítésén.

A kor alkotása volt minden idők legnagyobb magyar bibliográfusának, Szinyei Józsefnek „Magyar írók élete és munkái" című, 14 kötetes bibliográfiája (1891—1914), amely 29 553 magyar író életrajzát és bibliográfiáját tartalmazza. Kár, hogy pótlása és kiegészítése, amelyet Gulyás Pál készített, a hatodik kötettel abbamaradt.

Hazánk felszabadulása, a kulturális forradalom gyökeres és igen eredményes változást hozott a bibliográfiában is. Ebből az Országos Széchenyi Könyvtár, a Magyar Tudományos Akadémia és kutatóintézeteink, tudományos egyesületeink egyaránt kiveszik a részüket. Nagy haladást jelentett az 1946-ban megindult és ma is megjelenő két könyvészeti folyóirat, a Magyar Nemzeti Bibliográfia, amely a könyvanyagot regisztrálja, s a Magyar Folyóiratok Repertóriuma, amely a cikkanyagot dolgozza fel. A szakbibliográfiák, biobibliográfiák, sajtóbibliográfiák stb. száma igen tekintélyes, és a folyóirat-repertóriumok is nagyban elősegítik a kutatást. Tennivaló persze akad még bőven, de bátran elmondhatjuk, hogy a magyar bibliográfia korszerű színvonalon áll, s ki tudja elégíteni azokat az igényeket, amelyeket a kutatók, másrészt a gyakorlati szakemberek elvárnak tőle.

GALAMBOS FERENC

Lődi Ferenc

MEZTELEN ÉG

A pletyka szárnyán keringsz még fölöttem,
mint lőtt madár, mely föl- s alábukik;
a tűző nap egy sugarára röppen
s vérét szárítva visszaszól: kuvik!

Mégis csak menj, már nem látlak magamban:
tüzek, örvények halnak el veled.
Félelmeimből körém falat raktam
s bennem sajogsz, ha rajta átlesek.

Karmuk meresztik macskatestű árnyak
s kobra-szemét a magány pillogatja
egy bekerített, magát tépő vadra.

Bolond szívével csillagoknak vágtat,
mert vetkőzik az ég is, meztelen.
Vetkőzz utána! Nem lát már szemem.

Kiss Attila rajza

ELZUHANT AKKORD

Nő vagy, hát csald meg két szemem világát,
hogy lássalak, ha vakon is, ha fáj.
Keskeny párkányon járok, mint a kányák
és nincs már szárnyam, zuhanni muszáj.

Már kiterítve fekszem, mint a holtak
s még várok rád, a szemem nyitva ég.
Újjad bőgyével tüzét szépen oltsad,
míg ráomlik az ég, a tinta-kék.

Majd fölbuksz bennem — ami sose voltam —
hiányomban, mely darabokra hull szét,
mint hangszínek egy elzuhant akkordban.

S ha lenne még egy feltámasztó húsvét,
hozzád sodorna áradás, veszély,
ha partja sincs, csak érte, benne élj.